

2. Sooline võrdsus kui läbiv teema ehk soolõime inimõigustes

Peale riikidevaheliste lepete mõjutavad üleilmset inimõiguste kultuuri ka strateegilised dokumendid, mille mõju valitsustele ja avalikule debatile võib olla kohati suuremgi kui õiguslikult siduval konventsioonil. ÜRO strateegiale „Transforming our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development“ (Muutes meie maailma: säästva arengu kava 2030) lisandusid säästva arengu eesmärgid (*sustainable development goals* – SDG), nende hulgas ka soolise võrdsuse eesmärgid.

Valdkondlike eesmärkide seas on soolist võrdsust puudutavad indikaatorid. Näiteks pööratakse tervisevaldkonnas tähelepanu juurdepääsule seksuaal- ja reproduktiivtervise teenustele, emade suremusele, sündidele, mille juures on väljaõppinud meditsiinitöötaja, HIV-iga nakatumise statistikale soo lõikes, pereplaneerimise nüüdisaegsetele vahenditele jms naiste õigustesse puutuvale.¹ Säästva arengu eesmärk nr 5 (SDG5) on aga soolise võrdõiguslikkuse saavutamine, naiste mõjuvõimu suurendamine ning naiste- ja tüdrukutevastase vägivalla kaotamine.² Sooline võrdsus on säästva arengu strateegias ka nn läbiv teema, st kõigi eesmärkide kontekstis tuleb pöörata tähelepanu naiste ja meeste võrdsusele.

Rahvusvaheliste strateegiate kõrval on ÜRO struktuuris paljudel institutsioonidel organisatsiooni tasandi strateegiad, mille eesmärk on lõimida soolise võrdsuse põhimõtte kogu organisatsiooni tegevusse. See peab tagama, et institutsiooni tegevus aitab kaasa soolise võrdsuse saavutamisele. Näiteks Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) eesmärk on lõimida soo aspekt, inimõigused ja võrdõiguslikkuse põhimõtte organisatsiooni igat liiki tegevusse, et võidelda tervisehädade ja ebavõrdsusega. Organisatsiooni programmid ja poliitikadokumendid peaksid sisaldama sootundlikke sekkumisi kõigi strateegiliste eesmärkide suhtes.³ Sarnaselt Euroopa Liidu struktuuridega on seega ka ÜRO süsteemis tavaks pidada soolist võrdõiguslikkust n-ö läbivaks teemaks ning rakendada soolõimet⁴ (*gender mainstreaming*). Hilary Charlesworth kirjutas juba nullindate alguses, et soolõimest on saanud rahvusvahelistes organisatsioonides

omamoodi mantra, mille tulemuslikkust tuleb vaagida kriitiliselt, et naised lõimimise voolus ((*main*)*stream*) ei upuks.⁵

Euroopa peamise riikidevahelise inimõiguste organisatsiooni Euroopa Nõukogu töö hõlmab ka soolise võrdõiguslikkuse edendamist ja kitsamalt soolõimet⁶ ning Euroopa tasandil sel teemal standardite loomist.⁷

Eesti õigusesse on soolõime kohustus tulnud nii rahvusvahelistest lepetest kui ka EL-i õigusest.⁸ Soolise võrdõiguslikkuse seadus paneb poliitikakujundajatele kohustuse pidada soolist võrdsust silmas kõigi taseme poliitikadokumentide ja strateegiate koostamisel ja rakendamisel.

- ¹Manandhar, M. et al. Gender, health and the 2030 agenda for sustainable development. – Bulletin of the World Health Organization 2018/96 (9), lk 644–653. – <https://doi.org/10.2471/BLT.18.211607> (11.08.2021).
- ²Säästva arengu eesmärgid. – <https://riigikantselei.ee/valitsuse-too-planeerimine-ja-korraldamine/valitsuse-too-toetamine/saastev-areng> (17.10.2021).
- ³WHO, 2020. – <https://www.who.int/activities/advancing-gender-equity-and-human-rights-through-programmes-and-policies>.
- ⁴Soolõime eesmärk on kindlustada, et kõikide poliitikameetmete või tegevuste kavandamisel ja elluviimisel peetakse silmas soolist võrdõiguslikkust. Vt võrdõigusvoliniku kantselei soolõime käsiraamatut: <https://kompetentsikeskus.sm.ee/wp-content/uploads/2018/01/Sooloime-kasiraamat.pdf> (30.11.2021).
- ⁵Charlesworth, H. Not Waving but Drowning: Gender Mainstreaming and Human Rights in the United Nations – Harvard Human Rights Journal 2005/18.
- ⁶Euroopa Nõukogu ülevaade soolõime rakendamisest: <https://www.coe.int/en/web/genderequality/gender-mainstreaming>.
- ⁷Euroopa Nõukogu ülevaade soolise võrdõiguslikkuse kui ühe oma tegevusvaldkonna kohta vt täpsemalt: <https://www.coe.int/en/web/genderequality>; ülevaade Euroopa Nõukogu normide ja mehhanismide kohta: <https://www.coe.int/en/web/genderequality/standards-and-mechanisms>.
- ⁸Vt soolise võrdõiguslikkuse seaduse seletuskiri, eriti selgitusi seaduse § 11 kohta. – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/4374c4d5-c4c9-3eb5-b4c5-dd9051075827/Soolise%20v%C3%B5rd%C3%B5iguslikkuse%20edendamise%20seadus>

(17.10.2021).